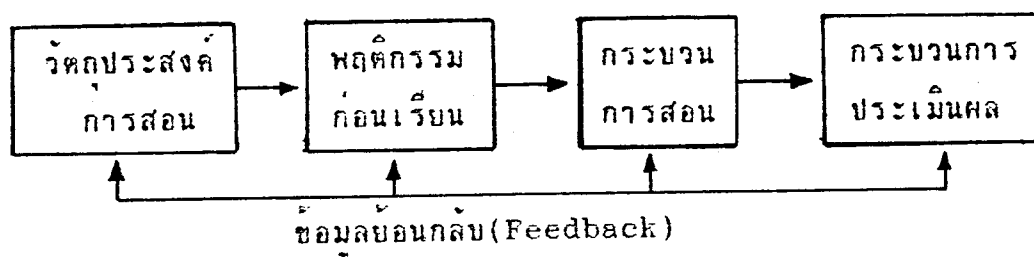

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

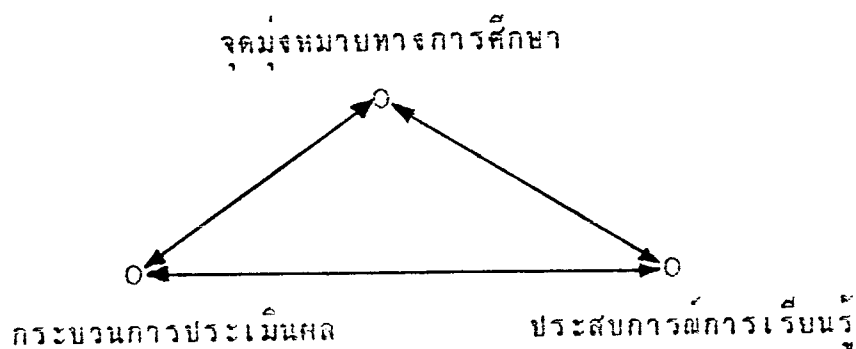
การพัฒนาประเทศจะบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้ได้ ต้องอาศัยทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ อันประกอบด้วยบุคคลที่มีคุณลักษณะคิดเป็น ทำเป็น รู้จักแก้ปัญหา รักการทำงาน และสนใจที่จะมีส่วนร่วมในการกิจของส่วนรวม ตามวิถีทางของระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข มีความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ มีระเบียบวินัย มีวัฒนธรรมและศีลธรรม รู้จักสิทธิและหน้าที่ภายในขอบเขตของกฎหมาย (แผนการศึกษาชาติ, 2520) จะเห็นการสร้างทรัพยากรบุคคลให้มีคุณภาพดังกล่าว ต้องอาศัยปัจจัยหลายประการ ปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งคือ การศึกษา

การศึกษาเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลให้เป็นไปในแนวทางที่พึงประสงค์ โดยอาศัยการเรียนรู้การสอนที่เป็นระบบ ระเบียบและกฎวิธี กล่าวคือ ผู้สอนจำเป็นต้องรู้จักประสงค์ของกลุ่มประสบการณ์ที่ตนสอนอย่างแจ่มชัด แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนรู้การสอนให้สอดคล้องกับจุดประสงค์นั้นๆ การสอนให้ตรงกับจุดประสงค์ที่วางไว้จะต้องคำนึงถึงทักษะ ความรู้พื้นฐานของผู้เรียนและระดับความสำคัญก่อนหลังของแต่ละจุดประสงค์ ผลของการเรียนการสอนจะบรรลุจุดประสงค์หรือไม่ เพียงใดก็อาศัยการวัดและประเมินผลเป็นตัวบ่งชี้ จะเห็นว่าการวัดและประเมินผลจึงควรกระทำทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน เพื่อทราบระดับพื้นฐานและความก้าวหน้าที่ได้จากการเรียนรู้ จะเห็นว่าจุดประสงค์ กิจกรรมการเรียนรู้ การวัดและประเมินผลมีความสัมพันธ์สอดคล้องกันเป็นลูกโซ่ ดังแผนภาพที่ 1

แผนภาพที่ 1 รูปแบบพื้นฐานกระบวนการเรียนการสอนของ Robert Glaser

ดังนั้นกระบวนการทางการศึกษาจะทำให้ผู้เรียนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จึงประกอบด้วยองค์ประกอบพื้นฐานสำคัญ 3 ประการคือ จุดมุ่งหมายทางการศึกษา (Educational Objective) ประสบการณ์การเรียนรู้ (Learning Experience) และกระบวนการประเมินผล (Evaluation process) (Furst, อ้างถึงในจริยา, 2522) ทั้งสามองค์ประกอบจะมีปฏิสัมพันธ์สอดคล้องกัน ดังแสดงในแผนภาพที่ 2

แผนภาพที่ 2 การปฏิสัมพันธ์ของกระบวนการทางการศึกษาของ E.J.Furst

จากหกลำความแสดงว่าการวัดและประเมินผลการศึกษา เป็นกระบวนการสำคัญซึ่งครูจะต้องปฏิบัติควบคู่ไปกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เพื่อจะได้ทราบถึงความเจริญงอกงามหรือการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม เจตคติ และทักษะของผู้เรียนว่าเป็นไปตามที่ปรารถนาไว้มากน้อยเพียงใด ในอดีตที่ผ่านมานั้น การวัดและประเมินผลทางการศึกษา มีลักษณะคล้ายกับการกรอคน (อารมย์, 2527)

กล่าวคือ มักจะยึดหลักการคัดเลือกคนเรียนเก่งไปเรียนในชั้นสูงขึ้น โดยคิดว่า หน้าที่ของการวัดและประเมินการศึกษาคือ การคัดเลือกบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถสูงกว่า 50% ของคะแนนที่เขาทำได้ในทุกวิชารวมกัน(รุจิร, 2525) นับว่าเป็นการประเมินผลที่ไม่ยุติธรรมสำหรับนักเรียนบางคน

ในปี พ.ศ. 2521 กระทรวงศึกษาธิการได้ประกาศใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 แทนหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2503 ทำให้กระบวนการทางการศึกษาเปลี่ยนแปลงจากแนวปฏิบัติเดิมเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะด้านการวัดและประเมินผลการศึกษานั้น ได้เปลี่ยนแนวคิดจากการสอบไล่ หรือการสอบวัดเพียงเพื่อตัดสินได้-ตก ไปเป็นการสอบวัดเพื่อค้นและพัฒนาสมรรถภาพของมนุษย์ โดยเชื่อว่ามนุษย์แต่ละคนมีความแตกต่างกันและสามารถพัฒนาให้เจริญงอกงามถึงขีดสูงสุดแต่ละคนได้ จากแนวคิดดังกล่าวในเวลาต่อมา กระทรวงศึกษาธิการจึงออกระเบียบ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 แทนระเบียบฉบับเดิม ระเบียบดังกล่าวได้กำหนดให้โรงเรียนหรือครูเป็นผู้ทำหน้าที่วัดและประเมินผลการเรียนในทุกระดับชั้น เว้นแต่การวัดและประเมินผลปลายปีของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ให้เป็นหน้าที่ของเจ้าพนักงานที่ได้รับมอบหมาย (กรมวิชาการ, 2525)

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การวัดและประเมินผลการเรียนการสอน เป็นหน้าที่ของครูสอนที่จะต้องปฏิบัติตลอดระยะเวลาที่มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ทั้งนี้เพื่อจะได้พิจารณาปรับปรุง แก้ไขการเรียนการสอนมีประสิทธิผลยิ่งขึ้น แต่หากมาครูปฏิบัติหน้าที่ตามนี้ไม่ค่อยสมบูรณ์นัก ดังจะเห็นได้จากการวิเคราะห์รายงานการนิเทศและติดตามผลการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ของกองวิจัยทางการศึกษา กรมวิชาการ (2523) พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการประเมินผลที่สำคัญ คือ ครูไม่ได้ประเมินผลควบคู่ไปกับการสอน ไม่มีการนำผลการประเมินมาพัฒนาการสอนของครูและการเรียนของเด็ก การประเมินผลไม่เป็นไปตามข้อเสนอแนะและความหลักการในคู่มือ การวัดผลปลายภาคเรียนเน้นเฉพาะกลุ่มทักษะ และครูไม่ได้ทำเครื่องมือวัดผลโดยเฉพาะกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย และกลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ นอกจากนี้ จานง (2527) ยังได้กล่าวถึงสภาพของการวัดและประเมินผลในระดับประถมศึกษาว่า ครูผู้สอนสามารถ

การออกแบบการประเมินผลลงในแบบกรอกคะแนน ป.02 ได้หักภาคเรียน โดยอาศัยคะแนนทดสอบปลายภาคเรียนเพียงอย่างเดียว เมื่อทำคะแนนสอบได้ เกิน 60% ก็ถือว่าผ่านหมดทุกจุดประสงค์ การประเมินผลการเรียนทั้งก่อน เรียนและในระหว่างเรียน มักจะไม่ปรากฏเป็นหลักฐานให้ตรวจสอบการผ่าน หรือไม่ผ่านจุดประสงค์ที่กำหนดไว้ในแผนการสอนและแบบกรอกคะแนน ป.02

จากสภาพการณ์เช่นนี้ เป็นมูลเหตุหนึ่งที่ทำให้มาตรฐานการศึกษาของ โรงเรียนต่างๆ แตกต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งโรงเรียนที่ตั้งอยู่ในชนบทห่างไกล ส่วนมากจะมีระดับคุณภาพการศึกษาค่อนข้างต่ำ ด้วยเหตุนี้จึงสนใจที่จะศึกษาระบบการวัดและประเมินผลการเรียนของโรงเรียนประถมศึกษาที่มี ระดับคุณภาพการศึกษาต่ำในสถานต่างๆ อย่างละเอียด ซึ่งผลที่ได้จากการศึกษา จะเป็นข้อมูลในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการศึกษาระดับประถมศึกษาให้มี ประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 1.2.1 เพื่อศึกษาความรู้ ความเข้าใจ และกระบวนการปฏิบัติเกี่ยวกับการวัด และประเมินผลการเรียนของครูในโรงเรียนประถมศึกษา
- 1.2.2 เพื่อศึกษากระบวนการสร้างแบบทดสอบ และคุณภาพของแบบทดสอบที่ ใช้ในการวัดและประเมินผลการเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา
- 1.2.3 เพื่อศึกษาอุปสรรค ปัญหา ตลอดจนข้อคิดเห็นต่างๆ เกี่ยวกับการวัดและ ประเมินผลการเรียนภายในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

- 1.3.1 การศึกษาวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ศึกษาจำนวน 2 โรงเรียน ที่อยู่ในกลุ่มโรงเรียนเดียวกันและมีคุณภาพการศึกษาค่ำเมื่อเปรียบเทียบกับโรงเรียนอื่นในจังหวัด โดยพิจารณาจากผลการประเมินคุณภาพการศึกษานักเรียน ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ปีการศึกษา 2527-2529
- 1.3.2 กระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษา จำกัดขอบเขตเฉพาะวิธีปฏิบัติ หารือไว้ในระเบียบกระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตาม หลักสูตรประถมศึกษาพุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524 กระบวนการสร้าง

เครื่องมือ การใช้เครื่องมือ การดำเนินการสอบ คะแนน การให้ระดับคะแนน และการใช้เอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประเมินผลการเรียน

1.3.3 กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ เป็นบุคคลที่อยู่ในพื้นที่หรือมีส่วนเกี่ยวข้องในงานวิจัยได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน คณะครู และชาวบ้านของกลุ่มโรงเรียนกรณีศึกษา

1.3.4 กระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษา จะทำการศึกษาในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ของชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

1.3.5 ระยะเวลาในการวิจัย ครอบคลุมการประเมินผลปลายภาคเรียนและปลายปีจำนวน 3 ภาคเรียน คือตั้งแต่เดือนธันวาคม 2530 ถึง เมษายน 2532

1.4 ข้อจำกัดของการวิจัย

การศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ผู้วิจัยเลือกกลุ่มโรงเรียนและโรงเรียนตามคุณลักษณะที่กำหนดไว้ โดยมีได้อาศัยวิธีการทางสถิติ ดังนั้นผลที่ได้จากการค้นพบ จึงไม่อาจลงความและสรุปอ้างอิง (Generalization) ไปยังกระบวนการวัดและประเมินผลการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาโดยทั่วไปได้ แต่อย่างไรก็ตามผลของการวิจัยจะเป็นแนวทางให้หาคำตอบ นำข้อค้นพบดังกล่าวไปเป็นแนวทางสำหรับการศึกษาในกลุ่มโรงเรียน โรงเรียนประถมศึกษา ที่มีสภาพแวดล้อมคล้ายคลึงกัน อันอาจจะช่วยให้การศึกษาในเรื่องนี้มีคุณสมบัติยิ่งขึ้น

1.5 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1.5.1 ข้อสอบ หมายถึง ข้อคำถามที่กระตุ้นให้ผู้ถูกทดสอบหรือผู้เข้าสอบแสดงพฤติกรรมออกมาให้ผู้สอบสังเกตและวัดได้

1.5.2 แบบทดสอบ หมายถึง ชุดของข้อคำถามหรือกลุ่มงานใดๆ ที่สร้างขึ้นเพื่อชักนำให้ผู้เข้าสอบแสดงพฤติกรรมออกมาให้ผู้สอบสังเกตและวัดได้

1.5.3 การทดสอบ หมายถึง กระบวนการใช้เครื่องมือต่างๆ อย่างมีระบบ เพื่อที่จะค้นหาคุณลักษณะบางอย่างของผู้ถูกทดสอบ

1.5.4 การวัดผล หมายถึง กระบวนการที่มีระบบแบบแผน มุ่งจะกำหนดหรือตรวจสอบคุณลักษณะของสิ่งที่ต้องการวัด โดยใช้เครื่องมือมาตรฐาน

1.5.5 การประเมินผล หมายถึง กระบวนการรวบรวมข้อมูลที่ได้จากการวัดหลายๆ ด้านทั้งในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ แล้วนำไปเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดไว้ เพื่อตัดสินและกำหนดคุณค่าเกี่ยวกับบุคคลนั้น

1.5.6 การประเมินผลการเรียนรู้ หมายถึง การวัดและประเมินผล ซึ่งเป็นศัพท์ที่ใช้ในระเบียบการประเมินผลการเรียนรู้ตามหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524

1.5.7 การประเมินคุณภาพ มีความหมาย 2 นัย คือ

-ระดับจังหวัด หมายถึง การประเมินความก้าวหน้าของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ในสมรรถภาพด้านต่างๆ ของแต่ละกลุ่มประสบการณ์ โดยใช้แบบทดสอบภาคความรู้และภาคปฏิบัติที่สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดขอนแก่นและกลุ่มวิทยาลัยครูอีสานเหนือสร้างขึ้น

-ระดับกลุ่มโรงเรียน หมายถึง การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ โดยใช้แบบทดสอบภาคความรู้และทักษะทางงานศูนย์วิชาการกลุ่มสร้างขึ้น

1.5.8 คุณภาพการศึกษา หมายถึง คุณภาพการประถมศึกษา อันได้แก่ การบรรลุเป้าหมายตามจุดประสงค์ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ คือ นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนอยู่ในระดับสูง มีคุณลักษณะ 31 ประการตามหลักสูตรกำหนดอยู่ในระดับสูง มีสุขภาพจิตดีในระดับสูง และมีอัตราเข้าชั้นของนักเรียนต่ำ

1.5.9 เครื่องมือวัดผลการศึกษา หมายถึง เครื่องมือสร้างขึ้นเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน ซึ่งได้แก่ เครื่องมือในการวัดด้านพุทธิพิสัย เครื่องมือในการวัดด้านจิตพิสัย เครื่องมือในการวัดด้านทักษะพิสัย

1.5.10 กระบวนการ หมายถึง ปรากฏการณ์หรือลำดับการกระทำซึ่งดำเนินต่อเนื่องกันไปจนสำเร็จลง ณ ระดับหนึ่ง

1.5.11 การวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หมายถึง การตรวจสอบความรู้ความสามารถ ทักษะและสมรรถภาพทางสมองด้านต่างๆ ที่นักเรียนได้รับจากการอบรมสั่งสอนของครู ความกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ได้แก่ กลุ่มทักษะภาษาไทย

กลุ่มทักษะคณิตศาสตร์ กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต กลุ่มสร้างเสริมลักษณะนิสัย กลุ่มการงานพื้นฐานอาชีพ และกลุ่มประสบการณ์พิเศษ(ภาษาอังกฤษ)

1.5.12 โรงเรียนประถมศึกษา หมายถึง โรงเรียนที่จัดการศึกษาภาคบังคับตามแผนการศึกษาชาติ 2520

1.5.13 กลุ่มโรงเรียน หมายถึง กลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาที่จัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2529 ซึ่งในกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษาทั้งหมด 8 โรงเรียน

1.5.14 ครู หมายถึง ข้าราชการครูที่ปฏิบัติการสอนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึง 6

1.5.15 ครูวิชาการกลุ่ม หมายถึง ข้าราชการครูผู้สอนซึ่งได้รับการแต่งตั้งให้เป็นครูวิชาการประจำกลุ่มประสบการณ์ต่างๆ ของกลุ่มโรงเรียนจำนวน 6 คน โดยดำเนินการตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2529

1.5.16 คณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน หมายถึง คณะบุคคลซึ่งจัดตั้งขึ้นตามระเบียบคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ว่าด้วยกลุ่มโรงเรียนประถมศึกษา พ.ศ. 2529 ซึ่งในหนประกอบด้วย ผู้บริหารโรงเรียน 8 คน และข้าราชการครูสายผู้สอนมาจากการเลือกตั้งจำนวน 4 คน รวมทั้งสิ้น 12 คน

1.5.17 คณะทำงานศูนย์วิชาการกลุ่ม หมายถึง บุคคลทำหน้าที่ให้ความช่วยเหลือด้านวิชาการภายในกลุ่มโรงเรียน ประกอบด้วย เจ้าหน้าที่สำนักงานกลุ่มวิชาการสำนักงาน และวิชาการกลุ่มโรงเรียน

1.5.18 ผู้ปกครอง หมายถึง บิดา มารดา หรือผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และหมายความถึง บุคคลที่นักเรียนอยู่ด้วยเป็นประจำ

1.5.19 เกณฑ์ หมายถึง ข้อความที่อธิบายให้ทราบว่า ผู้เรียนจะต้องปฏิบัติ หรือมีพฤติกรรมอยู่ในระดับใด จึงจะยอมรับว่าผู้เรียนมีพฤติกรรมที่คาดหวังจริง

1.5.20 คุณภาพของแบบทดสอบ หมายถึง แบบทดสอบที่สร้างถูกต้องตามหลักการเขียนข้อสอบที่ดี

1.5.21 การวิจัยเชิงคุณภาพ หมายถึง การค้นหาข้อมูลรูปแบบต่างๆ อย่างละเอียดลึกซึ้ง เพื่อหาข้อสรุปในทางธรรมชาติหรือกฎเกณฑ์บางอย่างทางสังคมในหนเป็นการศึกษาเฉพาะกรณี ซึ่งหมายถึง การศึกษาเฉพาะแห่ง เป็นชุมชน

ขนาดเล็ก จำนวนประชากรมีไม่มาก พอที่ห้วจจะศึกษาได้อย่างใกล้ชิด สำหรับ
 ชื้อบุคคล โรงเรียน กลุ่มโรงเรียนและหมู่บ้านเป็นการสมมติขึ้น หงนเพื่อมีให้
 กระทบกระเทือนหรือเกิดความเสียหายแก่กลุ่มกรณีศึกษา

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 เป็นข้อมูลพื้นฐานให้แก่กระทรวงศึกษาธิการ ในการพิจารณาแก้ไข
 ระบบการประเมินผลการเรียน เพื่อให้ปฏิบัติได้ตามสภาพเป็นจริง และ
 เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

1.6.2 เป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับคณิศรการศึกษา ผู้บริหาร และครู ได้นำไป
 ปรับปรุงและส่งเสริมการประเมินผลการเรียนให้ถูกต้องตามระบบ
 กระทรวงศึกษาธิการ ว่าด้วยการประเมินผลการเรียนตามหลักสูตรประถมศึกษา
 พุทธศักราช 2521 พ.ศ. 2524